

Кукшинова О.О.

Одесский национальный морской университет

ОСОБЕННОСТИ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРАВОНАРУШЕНИЯ В СФЕРЕ ТОРГОВЛИ

Аннотация

Статья посвящена особенностям административной ответственности за правонарушения в сфере торговли. Рассмотрено понятие административной ответственности в сфере торговли. Выделены особенности административной ответственности в сфере торговли. Исследованы виды административных правонарушений в сфере торговли. Предложено внесение научно-обоснованных изменений в действующее законодательство относительно административной ответственности за правонарушения в сфере торговли.

Ключевые слова: административная ответственность, административное правонарушение, административные взыскания, торговля, стихийная торговля.

Kukshinova O.O.

Odessa National Maritime University

ADMINISTRATIVE RESPONSIBILITY FOR OFFENCES IN THE SPHERE OF TRADE

Summary

The Article is devoted to administrative responsibility for offences in the sphere of trade. The article discusses the concept of administrative responsibility in the sphere of trade. The features of administrative responsibility in the sphere of trade. Investigated the types of administrative offences in the sphere of trade. Proposed the introduction of science-based changes to the current legislation on administrative responsibility for offences in the sphere of trade.

Keywords: administrative responsibility, administrative offense, an administrative penalty, trade, spontaneous trade.

УДК 342.92

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Леськів С.Р.

Львівський університет бізнесу та права

У статті досліджено основні концептуальні засади розвитку правового статусу суддівського самоврядування. Розглянуто досвід функціонування різних моделей суддівського самоврядування країн Європейського Союзу. Вказано позиції вітчизняних та іноземних вчених щодо ефективності апробації зарубіжних моделей суддівського самоврядування в Україні. Виявлено проблеми правового статусу Вищої ради юстиції України. Наведено пропозиції щодо перспектив подальшого реформування чинного законодавства, що стосуються правового статусу органів суддівського самоврядування України та їх подальшого функціонування.

Ключові слова: суд, незалежність суддів, суддівське самоврядування, концепція, Вища рада юстиції.

Постановка проблеми. Незалежність судової влади відіграє провідну роль у процесі здійснення ефективного та неупередженого правосуддя, становлення довіри суспільства до судової влади. У радянський період кількість звернень до судових органів зводилась до мінімуму, у зв'язку з заполітизованістю суспільства.

З набуттям Україною статусу демократичної держави було впроваджено низку змін у чинне законодавство України. Однак обрана модель суддівського самоврядування як основної гарантії захисту професійних прав суддів, формування високопрофесійного корпусу суддів містить ряд суперечностей, у зв'язку з чим викликає значний інтерес для дослідження концепцій як вітчизняного досвіду, так і досвіду зарубіжних країн з метою реформування чинного законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням правового статусу суддівського са-

моврядування України займалися такі вчені як: О. Білова, М. Вільгушинський, І. Коліушко, В. Нор, І. Назаров, С. Обрусна та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У юридичних наукових джерелах на сьогодні відсутнє комплексне дослідження концептуальних засад правового статусу та функціонування суддівського самоврядування, із врахуванням досвіду європейських країн та перспектив втілення основних концепцій у законодавстві України.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження основних концепцій суддівського самоврядування, їх функціонування та перспектив апробації позитивних аспектів функціонування різних моделей суддівського самоврядування у вітчизняному законодавстві.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

1) проаналізувати особливості правового статусу суддівського самоврядування України;

2) розкрити основні концепції суддівського самоврядування із врахуванням іноземного досвіду та досвіду України;

3) виділити позитивні аспекти формування та функціонування різноманітних моделей суддівського самоврядування та перспективи їх впровадження в українській судовій системі.

Виклад основного матеріалу. Принцип незалежності та неупередженості правосуддя, як зазначено у Резолюції 1549 (2007) «Функціонування демократичних інституцій в Україні» Парламентської Асамблеї Ради Європи є ключовими принципами демократичного суспільства [1]. У вищевказаній Резолюції також міститься рекомендація переоцінити посткомуністичним країнам комуністичну доктрину, яка обмежувала права та свободи людини і громадянина, що є недопустимим для демократичного суспільства.

З моменту проголошення незалежності нашої держави у 1991 році, Україна обрала шлях до демократизації влади та суспільства загалом, відповідності європейським стандартам. Починаючи з 1995 року зі вступом до Ради Європи (до складу якої мають право входити всі європейські країни, які визнають принцип верховенства права, прав людини і свободи їх громадян), Україна стала однією з країн-рекордсменів за кількістю звернень до Європейського суду з прав людини. Це може свідчити про наявність істотних недоліків у функціонуванні судової системи України та факти неодноразового порушення основоположних прав громадян. Впровадження суддівського самоврядування в Україні стало одним з важливих кроків до демократизації судової гілки влади.

Якщо проаналізувати міжнародні документи, європейська доктрина наділяє суддівське самоврядування повноваженнями, що стосуються:

- 1) добору і призначення суддів;
- 2) підвищення суддів;
- 3) оцінки суддів;
- 4) дисциплінарних та етичних питань;
- 5) навчання;
- 6) контролю та управління окремого бюджету;
- 7) адміністрації і управління судами;
- 8) захисту образу суддів;
- 9) надання висновків в інших органах державної влади;

10) відповідальності перед громадськістю: прозорості, підзвітності та звітності [2].

Для початку, розглянемо детальніше поняття «концепція» та основні концепції суддівського самоврядування. Концепція – це система поглядів на процеси, явища в природі та в суспільстві [3]. Концептуальні засади розвитку суддівського самоврядування – це засади основних концепцій суддівського самоврядування, які використовуються з метою реформування та удосконалення діючої судової системи.

Вважаємо, що на підставі аналізу систем суддівського самоврядування європейських країн, включаючи Україну, можна виділити три основні концепції функціонування суддівського самоврядування, подані нижче на Рис. 1.

В Європейській хартії про статус суддів міститься ще більш конкретне положення: «У всіх європейських державах основні принципи статусу суддів устанавлюються у внутрішніх нормах на найвищому рівні, а відповідні правила – у нормах, принаймні, на законодавчому рівні» [4].

В Україні нормативне закріплення відповідає вимогам, встановленим міжнародними документа-

ми. Однак, Європейська хартія про статус суддів не містить конкретних положень, якими мають бути органи, що забезпечують внутрішню організацію судів і забезпечують їх незалежність.

Рис. 1. Концепції суддівського самоврядування

Джерело: розроблено автором

Починаючи з ХХ століття, на європейському просторі існує тенденція передачі функцій суддівського самоврядування від Міністерств юстиції відповідним органам суддівського самоврядування.

У зв'язку з реформуванням судової системи країни перейшли від першої моделі суддівського самоврядування до другої (відповідно до Рис. 1), яка передбачає суддівське самоврядування як автономний колегіальний орган. У різних країнах існують ці органи мають різні назви. Наприклад, у Франції, Італії – це Вища Рада магістратури, в Іспанії – Генеральна Рада судової влади, у Польщі – Всепольська Судова рада тощо.

Як зазначає Ганс-Отто Бартельс, Президент Суду федеральної землі Нижня Саксонія, м. Ауріх Німецька, «судова система як така, що забезпечує правосуддя в державі, має давні традиції і тривалу історію становлення. Її досвід може стати в нагоді молодим демократіям, до яких належить Україна. Цей досвід підтверджує, зокрема, загальноновизнану тезу про те, що запорукою правосуддя у правовій державі є незалежність судової влади, яка реалізується насамперед у незалежності суддів» [5, с. 109-112]. Конституційні положення, що стосуються незалежності суддів та суддівського самоврядування, відповідають міжнародним стандартам.

В Німеччині як на федеральному рівні, так і в деяких федеральних землях для призначення на суддівські та адміністративні посади в суді діють колегіальні органи – комітети з призначення суддів. У Німеччині судді Федерального конституційного суду обираються парламентом. Щодо адміністративних посад має оголошуватись публічний конкурс, учасники відбору також мають право на звернення до адміністративного суду у разі наявності спору щодо кандидата на займану посаду. Міністерство юстиції не має права втручатися у діяльність суду. Тому, думається, що суддівське самоврядування в Німеччині можна віднести до другого типу суддівського самоврядування. Основними завданнями цих спеціальних органів є формування високопрофесійного суддівського корпусу.

Якщо аналізувати чинне законодавство, в Україні доволі спірна ситуація, оскільки відповідно до ЗУ «Про судоустрій і статут суддів» [6] діє суддівське самоврядування, яке реалізує свої повноваження через:

- 1) з'їзд суддів,
- 2) раду суддів;
- 3) конференції суддів;
- 4) збори суддів.

На вищевказані органи покладені повноваження, що стосуються вирішення питань внутрішньої діяльності суду, а саме: питання організаційного забезпечення судів та діяльності суддів, соціальний

захист суддів та їхніх сімей, а також інші питання, що безпосередньо не пов'язані із здійсненням правосуддя [6].

Відповідно до ч. 4 ст. 113 ЗУ «Про судоустрій та статус суддів» до завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань щодо:

- 1) забезпечення організаційної єдності функціонування органів судової влади;
- 2) зміцнення незалежності судів, суддів, захист від втручання в їхню діяльність;
- 3) участі у визначенні потреб кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення;
- 4) вирішення питань щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах у порядку, встановленому цим Законом;
- 5) призначення суддів Конституційного Суду України;
- 6) призначення суддів до складу Вищої ради юстиції та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України в порядку, встановленому законом [6].

Отже, основним завданням суддівського самоврядування є формування професійного корпусу суддів та захист професійних прав та інтересів суддів. Попри передачу повноважень, які відповідають міжнародним стандартам окремим органам суддівського самоврядування на сьогодні існує проблема визначення статусу Вищої Ради юстиції.

Відповідно до ЗУ «Про Вищу раду юстиції» [7] Вища рада юстиції є колегіальним, незалежним органом, відповідальним за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Оскільки повноваження, якими насамперед наділені органи суддівського самоврядування, належать Вищій Раді юстиції, яку хоч і не законодавець не відніс до органів суддівського самоврядування, але відповідальність покладена не менша, виникає цілком обґрунтоване питання про визнання Вищої Ради юстиції як одного з органів суддівського самоврядування.

На цій проблемі також зазначає С.Ю. Обрусна, яка зазначає, що немає єдиного підходу до визначення місця Вищої ради юстиції в системі органів державної влади. В теорії Вищу раду юстиції відносять до самоврядних органів, або до контрольно-наглядових органів (разом з прокуратурою, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Рахунковою палатою, Центральною виборчою комісією та деякими іншими органами) [8, с. 64].

До компетенції Вищої ради юстиції відповідно до ст. 131 Конституції України відноситься [9]:

- 1) внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;
- 2) прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;
- 3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів та розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Вища рада юстиції складається з двадцяти членів. Верховна Рада України, Президент України, з'їзд суддів України, з'їзд адвокатів України, з'їзд представників юридичних вищих навчальних за-

кладів та наукових установ призначають до Вищої ради юстиції по три члени, а всеукраїнська конференція працівників прокуратури – двох членів Вищої ради юстиції.

До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України.

Опираючись на вищенаведене, можемо зробити висновки, що Вища рада юстиції не тільки бере участь у формуванні високопрофесійного суддівського корпусу, а й контролює застосування до суддів і прокурорів дисциплінарних заходів.

Враховуючи діючий стан функціонування органів суддівського самоврядування цілком логічним, думається віднести Україну до змішаної моделі суддівського самоврядування і постане низка питань щодо ефективності такого вибору.

Якщо говорити про змішану модель суддівського самоврядування, то на думку експерта Ради Європи, заступника генерального секретаря Міжнародної асоціації суддів Джакомо Оберто, суддівське самоврядування повинно забезпечуватись Вищою радою юстиції. Він наголошує на тому, що на сьогодні представництво суддів у Вищій раді юстиції настільки незначне, що говорити про самоврядування не можна. Відповідно до міжнародних стандартів орган, який здійснює суддівське самоврядування повинен бути автономним та не залежати від адміністративних органів і уряду. Оскільки в Україні дуже високий рівень недовіри суспільства до судової гілки влади, незалежність повинна забезпечитись органом, який має значні повноваження та імперативний характер управління. На думку Джакомо Оберто, таким органом має бути Вища рада юстиції.

Погоджуємось з вищезначеною позицією, оскільки в країнах, де стабільна економіка, діють демократичні принципи, суддівське самоврядування може діяти на більш демократичних і автономних засадах, а враховуючи наявний стан української судової влади, на нашу думку, необхідний орган, який б мав конкретні контрольні функції стосовно рішень та діяльності діючих органів суддівського самоврядування.

Вдалим прикладом, на нашу думку, функціонування суддівського самоврядування, є принцип взаємодії органів суддівського самоврядування і міністерства юстиції, який ми можемо побачити у Франції. Президент Франції як гарант незалежності судової гілки влади очолює Вищу раду магістратури (яка, як ми зазначали є вищим органом суддівського самоврядування Франції), а міністр юстиції є його заступником. При цьому, ні Президент, ні міністр не беруть участі у розгляді справ, що стосуються дисциплінарних проступків суддів.

Висновки і пропозиції. Отже, на підставі вищенаведеного, на нашу думку, існує три основні концепції суддівського самоврядування: суддівське самоврядування в системі міністерства юстиції, суддівське самоврядування як автономний колегіальний орган, змішана модель суддівського самоврядування, правовий статус суддівського самоврядування України потребує реформування, з використанням позитивного досвіду насамперед Німеччини, Франції та інших країн Європейського Союзу. Вищу раду юстиції слід визнати органом суддівського самоврядування.

Перспективи подальших досліджень полягають у:

- ретельному дослідженні концептуальних засад розвитку правового статусу суддівського самоврядування в Україні;

- розкритті особливостей функціонування основних концепцій суддівського самоврядування в Україні та країнах Європейського Союзу;

- удосконаленні суддівського самоврядування в Україні на підставі аналізу та подальшої апробації позитивного досвіду європейських країн.

Список літератури:

1. Резолюція 1549 (2007) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Функціонування демократичних інституцій в Україні» [Електронний ресурс]. – 1549. – Режим доступу до ресурсу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_760 (09.02.2015 р.).
2. Project report Judicial self-governing bodies Judges' Career [Електронний ресурс] // Directorate General of Human Rights and Rule of Law. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/saracitybuilding/source/judic_reform/Project_report_final.pdf
3. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – Москва, 1999. – 479 с. – ИНФРА-М. – (2-е изд., испр.).
4. Європейська хартія про статус суддів [Електронний ресурс] // Рада Європи. – 1998. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.judges.org.ua/d12.htm> (09.02.2015 р.).
5. Бартельс Г. Забезпечення суддівської незалежності в Німеччині / Ганс-Отто Бартельс. // Журнал «Національна безпека і оборона». – 2013. – № 2-3. – С. 109–112.
6. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2453-17> (09.02.2015 р.).
7. Закон України «Про Вищу раду юстиції» від 15.01.1998 № 22/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/22/98-%D0%B2%D1%80> (09.02.2015 р.).
8. Обрусна С. Ю. Зарубіжний досвід судового управління та можливості його використання при реформуванні судової системи України / Світлана Юріївна Обрусна // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 4. – С. 54–73.
9. Конституція України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (09.02.2015 р.).

Лесків С.Р.

Львовский университет бизнеса и права

ПРАВОВОЙ СТАТУС СУДЕЙСКОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Аннотация

В статье исследованы основные концептуальные основы развития правового статуса судейского самоуправления. Рассмотрено опыт функционирования различных моделей судейского самоуправления стран Европейского Союза. Указано позиции отечественных и иностранных ученых по эффективности апробации зарубежных моделей судейского самоуправления в Украине. Выявлены проблемы правового статуса Высшего совета юстиции Украины. Приведены предложения относительно перспектив дальнейшего реформирования действующего законодательства, касающиеся правового статуса органов судейского самоуправления Украины и их дальнейшего функционирования.

Ключевые слова: суд, независимость судей, судейское самоуправление, концепция, Высший совет юстиции.

Leskiv S.R.

Lviv University of Business and Law

LEGAL STATUS OF JUDICIAL SELF-GOVERNMENT: CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF DEVELOPMENT AND PROSPECTS OF ITS OPERATION

Summary

This article explores the basic conceptual principles of the legal status of judicial self-government. Viewed experience of different models of self-government of the European Union. It was presented positions of domestic and foreign scholars on the effectiveness of testing foreign models of judicial self-government in Ukraine. It was found problems of the legal status of the High Council of Justice of Ukraine. It was showed proposals on the prospects for further reform of the current legislation concerning the legal status of the bodies of judicial self-government of Ukraine and their further operation.

Keywords: court, judicial independence, judicial self-government, the High Council of Justice.